

chAkShuShopaniShat or netropaniShat

——
याक्षुषोपनिषत् नेत्रोपनिषत् च

——
Document Information

Text title : chAkShuShopaniShat

File name : chakshu.itx

Category : upanishhat, vedanta, upanishad

Location : doc_upanishhat

Transliterated by : NA

Proofread by : NA

Description-comments : From dharmashaastriiya nirNaya written by late pa. dhu.nDiraajashaastrii
daate

Latest update : September 13, 2020

Send corrections to : Sanskrit@cheerful.com

This text is prepared by volunteers and is to be used for personal study and research. The file is not to be copied or reposted without permission, for promotion of any website or individuals or for commercial purpose.

Please help to maintain respect for volunteer spirit.

Please note that proofreading is done using Devanagari version and other language/scripts are generated using **sanscript**.

September 13, 2020

sanskritdocuments.org

याक्षुषोपनिषत् नेत्रोपनिषत् य

ॐ अथातश्चाक्षुषीं पठितसिद्धविधां यक्षुरोगडरां व्याख्यास्यामः ।

यस्यक्षुरोगाः सर्वतो नश्यन्ति । यक्षुषी दीप्तिर्भविष्यतीति ।

तस्याश्चाक्षुषीविधाया अडिर्बुद्ध्य ऋषिः । गायत्री छंदः ।

सूर्यो देवता । यक्षुरोगनिवृत्तये जपे विनियोगः ।

ॐ यक्षुश्चाक्षुश्चाक्षुश्चेजस्थिरोभव । मां पाडि पाडि ।

त्वरितम् यक्षुरोगान् शमय शमय । मम जातदुपं तेजो

दर्शय दर्शय । यथाऽऽमन्धो न स्यां तथा कल्पय कल्पय ।

कल्याणं कुरु कुरु । यानि मम पूर्वजन्मोपाजितानि

यक्षुःप्रतिरोधकदुष्टतानि सर्वाणि निर्मूलय निर्मूलय ।

ॐ नमश्चाक्षुस्तेजोदात्रे दिव्याय भास्कराय ।

ॐ नमः करुणाकरायामृताय । ॐ नमः सूर्याय । (variation कल्याणकराय)

ॐ नमो भगवते सूर्यायाक्षितेजसे नमः ।

भेयराय नमः । मडते नमः । रजसे नमः । तमसे नमः ।

असतो मा सद्गमय । तमसो मा ज्योतिर्गमय ।

मृत्योर्मा अमृतं गमय । उष्णो भगवाञ्छुचिः ।

दंसो भगवान् शुचिप्रतिरूपः । य धमां याक्षुष्मतीविधां

ब्राह्मणो नित्यमधीयते न तस्याक्षिरोगो भवति ।

न तस्य कुले अन्धो भवति । अथौ ब्राह्मणान् ग्राहयित्वा विधासिद्धिर्भवति ।

ॐ विश्वरूपं धृष्टिनं जातवेदसं

डिरण्मयं पुरुषं ज्योतीरूपं तपन्तम् ।

विश्वस्य योनिं प्रतपन्तमुग्रं (variation सडस्ररश्मिभिः शतधावर्तमानः)

पुरः प्रजानामुदयेतेषु सूर्यः ।

ॐ नमो भगवते आदित्याय अडोवाडिन्यडोवाडिनी स्वाहा ।

ॐ वयः सुपार्शा उपसेदुस्त्रिन्द्रं प्रियमेधा ऋषयो नाधमानाः ।

अपध्वान्तमूर्खूडि पूर्द्धिं यक्षुर्मुमुग्ध्यस्मान्निधयेव बद्धान् ।

पुण्डरीकाय नमः । पुष्करेकाय नमः । अमलेकाय नमः ।
कमलेकाय नमः । विश्वरूपाय नमः । मङ्गाविष्णवे नमः ।

इति याक्षुषोपनिषत् सम्पूर्णा ।

(अस्या उपनिषदः “यक्षुरुपनिषत्, यक्षुरोगोपनिषत्,
नेत्रोपनिषत्” इति नामान्तराणि वर्तन्ते ।)

This upaniShat ma.ntra is to be recited daily twelve times as there are said to be twelve Suns or Aditya. While reciting the ma.ntra, a copper or silver glass/vessel with little amount of water inside should be held in front to purify the water inside. At the end, the water should be applied to eyes by fingers and then should be drunk.

Another ma.ntra from Rigveda (10-158) can also be recited.

यक्षुर्नो॑ देवः स॒विता॑ यक्षुर्न॑ उ॒त प॑र्वतः ।
यक्षु॑र्धा॒ता द॒धातु॑ नः ॥ १०.१५८.०३
यक्षुर्नो॑ घे॒ळि यक्षु॑षे यक्षु॑र्वि॒ष्यै त॒नू॒भ्यः ।
सं ये॑दं वि य प॒श्येम ॥ १०.१५८.०४
सु॒सं॒दृ॒शं त्वा व॑यं प्र॒ति प॒श्येम॑ सूर्य ।
वि प॒श्येम॑ नृ॒यक्ष॑सः ॥ १०.१५८.०५

यक्षुर्नो॑ देवः स॒विता॑ यक्षुर्न॑ उ॒त प॑र्वतः ।
यक्षु॑र्धा॒ता द॒धातु॑ नः ॥ १०.१५८.०३
यक्षुर्नो॑ घे॒ळि यक्षु॑षे यक्षु॑र्वि॒ष्यै त॒नू॒भ्यः ।
सं ये॑दं वि य प॒श्येम ॥ १०.१५८.०४
सु॒सं॒दृ॒शं त्वा व॑यं प्र॒ति प॒श्येम॑ सूर्य ।
वि प॒श्येम॑ नृ॒यक्ष॑सः ॥ १०.१५८.०५

ऋग्वेद मण्डल १० सूक्त १५८

Let the motivator of the universe, Sun, along with mountains and minerals, make our eyes bright and safe. Oh, Sun, please provide our eyes lustre and our bodies with observational and universe grasping power.

Oh Sun, the giver of strength to eyes, please grant us the power of realizing the truth behind the perceptible objects.

The power of sight is due to the presence of Sun, and hence Sun is given primary importance for the betterment of the eye-sight.

(purUShasUkta in Rigveda also mentions यक्षोः सूर्यो अजयत्.)

For improving eye-sight, the daily recitation of chakShuShopaniShat and worship of sun or recitation of saurasUkta, sUryamaNDalastotra are recommended.

Initial reference: dharmashAstrIya nirNaya in Marathi

written by late प. धुंडिराजशास्त्री दाते

and श्रीबृहत्सवयसुग्रहः

Available (p22) in अप्रकाशिता उपनिषदः

——
chAkShuShopaniShat or netropaniShat

pdf was typeset on September 13, 2020

——
Please send corrections to sanskrit@cheerful.com

